UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

24 päivänä toukokuuta 2011 *

Asiassa C-47/08,

jossa on kyse EY 226 artiklaan perustuvasta jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevasta kanteesta, joka on nostettu 11.2.2008,

Euroopan komissio, asiamiehinään J.-P. Keppenne, H. Støvlbæk ja G. Zavvos, prosessiosoite Luxemburgissa,

kantajana,

jota tukee

Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta, asiamiehenään S. Ossowski,

väliintulijana,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

vastaan

Belgian kuningaskunta, asiamiehinään C. Pochet ja L. Van den Broeck, avustajinaan avocat H. Gilliams ja avocat L. Goossens,

vastaajana,

jota tukevat

Tšekin tasavalta, asiamiehenään M. Smolek,

Ranskan tasavalta, asiamiehinään G. de Bergues ja B. Messmer,

Latvian tasavalta, asiamiehinään L. Ostrovska, K. Drēviņa ja J. Barbale,

Liettuan tasavalta, asiamiehenään D. Kriaučiūnas,

Unkarin tasavalta, asiamiehinään J. Fazekas, R. Somssich, K. Veres ja M. Fehér, ja

Slovakian tasavalta, asiamiehinään J. Čorba ja B. Ricziová,

väliintulijoina,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti V. Skouris, jaostojen puheenjohtajat A. Tizzano, J. N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev (esittelevä tuomari) ja J.-J. Kasel sekä tuomarit R. Silva de Lapuerta, E. Juhász, G. Arestis, M. Ilešič, C. Toader ja M. Safjan,

julkisasiamies: P. Cruz Villalón,
kirjaaja: yksikönpäällikkö M.-A. Gaudissart,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 27.4.2010 pidetyssä istunnossa esitetyn,

kuultuaan julkisasiamiehen 14.9.2010 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Euroopan komissio vaatii kanteellaan unionin tuomioistuinta toteamaan, että Belgian kuningaskunta ei ole noudattanut EY 43 ja EY 45 artiklan eikä vähintään kolmivuotisesta ammatillisesta korkeammasta koulutuksesta annettujen tutkintotodistusten tunnustamista koskevasta yleisestä järjestelmästä 21.12.1988 annetun neuvoston direktiivin 89/48/ETY (EYVL 1989, L 19, s. 16), sellaisena kuin se on muutettuna 14.5.2001 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2001/19/EY (EYVL L 206, s. 1; jäljempänä direktiivi 89/48), mukaisia velvoitteitaan, koska se on asettanut kansalaisuusedellytyksen notaarin ammattiin pääsylle ja koska se ei ole pannut direktiiviä 89/48 täytäntöön kyseisen ammatin osalta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

2 Direktiivin 89/48 johdanto-osan 12 perustelukappaleessa todettiin, että ”korkeammasta koulutuksesta annettujen tutkintotodistusten tunnustamista koskeva yleinen järjestelmä ei estä [EY 45] artiklan – – soveltamista”.

3 Direktiivin 89/48 2 artiklassa säädettiin seuraavaa:

”Tätä direktiiviä sovelletaan jokaiseen jäsenvaltion kansalaiseen, joka haluaa harjoittaa säänneltyä ammattia vastaanottavassa jäsenvaltiossa itsenäisenä ammatinharjoittajana tai palkatussa työssä.

Tätä direktiiviä ei sovelleta ammatteihin, joista säädetään jäsenvaltioiden tutkintotodistusten vastavuoroista tunnustamista koskevalla erillisellä direktiivillä.”

4 Notaarin ammatista ei ole annettu kyseisen 2 artiklan toisessa kohdassa tarkoitetun kaltaista sääntelyä.

5 Direktiivissä 89/48 säädettiin täytäntöönpanoajasta, joka päättyi sen 12 artiklan perusteella 4.1.1991.

6 Direktiivi 89/48 kumottiin ammattipätevyyden tunnustamisesta 7.9.2005 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/36/EY (EUVL L 255, s. 22) 62 artiklan nojalla 20.10.2007 alkaen.

7 Direktiivin 2005/36 johdanto-osan 41 perustelukappaleessa todetaan, että kyseisen direktiivin soveltaminen ”ei rajoita [EY] 39 artiklan 4 kohdan eikä [EY] 45 artiklan soveltamista etenkään notaarien osalta”.

Kansallinen säännöstö

Notaarin ammatin yleinen järjestäminen

8 Notaarit hoitavat tehtäviään Belgian oikeusjärjestyksessä vapaan ammatin harjoittajina. Notaarin ammatin järjestämistä koskevat säännökset ovat notaarikunnan organisaatiosta 25. ventôse-kuuta vuonna XI (16.3.1803) annetussa laissa (loi du 25 ventôse an XI contenant organisation du notariat), sellaisena kuin se on muutettuna 4.5.1999 annetulla lailla (jäljempänä notaarilaki).

9 Kyseisen lain 1 §:n 1 momentin mukaan notaarit ovat ”julkisia virkamiehiä, joiden tehtävänä on ottaa vastaan kaikki asiakirjat ja sopimukset, joille osapuolten on annettava tai joille nämä haluavat antaa saman todistusvoiman kuin viranomaisten asiakirjoille, varmistaa tällaisten asiakirjojen ja sopimusten päiväys, tallettaa ne sekä antaa niistä toimituskirjoja ja oikeaksi todistettuja jäljennöksiä”.

10 Lain 5 §:n 1 momentissa säädetään, että ”notaarit hoitavat tehtäviään toimipaikkansa tuomiopiirin vaikutusalueella”. Notaarilain 9 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan osapuolilla on vapaus valita notaari niitä tapauksia lukuun ottamatta, joissa notaarin nimeää tuomioistuin. Notaarien määrästä, sijoittamisesta ja toimipaikasta päättää kuningas saman lain 31 §:n säännösten mukaisesti.

11 Notaarilain 50 §:n mukaan notaari voi harjoittaa ammattiaan yksin tai yhdessä yhden tai useamman sellaisen notaarina toimivan henkilön kanssa, joiden toimipaikka on samassa tuomiopiirissä, tai notaarien kumppanuusyhtiössä.

12 Notaarien palkkiot on vahvistettu lailla notaarien palkkioihin sovellettavista maksutaksoista 16.12.1950 annetun kuninkaan asetuksen säännösten mukaisesti.

13 Notaarilain 35 §:n 3 momentissa säädetään, että voidakseen tulla nimitetyksi notaariehdokkaksi hakijan on muun muassa oltava Belgian kansalainen.

Notaarin toiminnot

14 Kun tarkastellaan notaarin Belgian oikeusjärjestyksessä harjoittamia eri toimintoja, on selvää, että notaarin tärkeimpänä tehtävänä on laatia virallisia asiakirjoja. Notaarin toimenpiteet voivat olla pakollisia tai vapaaehtoisia sen asiakirjan mukaan, joka notaarin on varmennettava. Toimenpiteillä notaari toteaa, että kaikki toimen täytäntöönpanolle asetetut lakisääteiset vaatimukset täyttyvät ja että kyseessä olevat osapuolet ovat oikeus- ja oikeustoimikelpoisia.

15 Virallinen asiakirja on määritelty siviililain (code civil) III kirjan III osaston VI luvussa, jonka otsikko on ”Velvoitteita ja maksua koskeva näyttö”, olevassa 1317 §:ssä. Kyseisen pykälän mukaan tällaisella asiakirjalla tarkoitetaan ”asiakirjaa, jonka julkista tehtävää hoitavat henkilöt (officier public), joilla on oikeus laatia asiakirjoja, ovat vastaanottaneet siinä paikassa, jossa asiakirja on laadittu, vaadittuine muodollisuuksineen”.

16 Notaarilain 19 §:n mukaan notaarin vahvistama asiakirja on todistusvoimainen tuomioistuimessa, ja se voidaan panna täytäntöön kaikkialla Belgian kuningaskunnassa.

17 Siviililain 1319 §:ssä täsmennetään, että ”virallisella asiakirjalla (acte authentique) annetaan sopimukselle täysi todistusvoima, joka ulottuu sopimusosapuolten ja heidän perillistensä tai oikeudenomistajiensa välille”.

18 Saman lain 1322 §:ssä säädetään, että ”yksityisellä asiakirjalla (acte sous seing privé), jonka se, jota vastaan siihen vedotaan, on tunnustanut tai jota on lain mukaan pidettävä tunnustettuna, on sen tekijöiden ja heidän perillistensä ja oikeudenomistajiensa keskuudessa sama todistusvoima kuin virallisella asiakirjalla”.

19 Oikeudenkäyntimenettelystä annetun lain (code judiciaire, jäljempänä oikeudenkäyntimenettelylaki) 516 §:n mukaan ainoastaan haastemiehet/ulosottomiehet (huissier de justice) ovat toimivaltaisia panemaan täytäntöön tuomioistuimen tuomiot ja täytäntöönpanokelpoiset asiakirjat, jollei päinvastaisista lain säännöksistä muuta johdu. Kyseisen lain 1395 §:ssä ja 1396 §:ssä säädetään, että kaikki hakemukset, jotka koskevat muun muassa täytäntöönpanokeinoja, saatetaan pakkokeinotuomarin käsiteltäviksi. Viimeksi mainittu valvoo täytäntöönpanokeinoja koskevien säännösten noudattamista. Se voi jopa viran puolesta vaatia lausunnon menettelyn tilasta julkista tehtävää hoitavilta henkilöiltä (officier public) tai tuomioistuimen yhteydessä tehtäväänsä hoitavilta henkilöiltä (officier ministeriel), jotka laativat asiakirjat tai jotka ovat saaneet tätä koskevan toimeksiannon.

20 Asiakirjojen varmentamisen lisäksi notaareille on Belgian oikeusjärjestyksessä annettu muun muassa seuraavat tehtävät.

21 Oikeudenkäyntimenettelylain 1148–1173 §:n mukaan notaari harjoittaa tiettyjä toimintoja, jotka liittyvät sinetillä sulkemiseen tai sinetin avaamiseen. Sinetillä sulkemiseen ja sinetin avaamiseen antaa luvan rauhantuomari. Jos tilanne sitä ehdottomasti edellyttää, rauhantuomari voi määrätä sinetin hetkellisestä avaamisesta sekä nimetä yhden notaarin edustamaan henkilöitä, jotka eivät ole paikalla, ja yhden notaarin laatimaan omaisuusluettelon ja huolehtimaan omaisuuden säilyttämisestä.

22 Oikeudenkäyntimenettelylain 1175–1184 §:n mukaan notaarin tehtävänä on laatia perunkirjoitus, ositus tai jakoluettelo. Tällaisen asiakirjan laatiminen edellyttää tavallisesti rauhantuomarin lupaa, ja asiakirja laaditaan tämän jälkeen notaarin vahvistamalla asiakirjalla. Vaikeuksien ilmetessä notaari siirtää asian mainitun tuomarin käsiteltäväksi.

23 Notaarin tehtäviä tietyissä kiinteistökaupoissa säännellään oikeudenkäyntimenettelylain 1186–1190 §:ssä. Kyseisiä myyntejä varten asianosaisten on etukäteen esitettävä laissa säädetyissä tapauksissa lupahakemus rauhantuomarille. Jos rauhantuomari hyväksyy hakemuksen, hän määrää notaarin kyseistä myyntiä varten.

24 Myös tietyt oikeuden päätöksellä tehtyihin jakoihin liittyvät toiminnot on annettu notaarin tehtäväksi oikeudenkäyntimenettelylain 1207–1224 §:n perusteella. Toimivaltaisen tuomioistuimen on ensin määrättävä jaosta ja kehotettava osapuolia kääntymään tämän jälkeen tarvittaessa määrittämiensä yksityiskohtaisten sääntöjen mukaan yhden tai kahden viran puolesta nimetyn notaarin puoleen, jos osapuolet eivät pääse sopimukseen notaarin valinnasta. Sen jälkeen, kun irtain ja kiinteä omaisuus on arvioitu tai myyty, notaari laatii omaisuusluettelon jakoa varten. Tuomioistuin ratkaisee mahdolliset riita-asiat, vahvistaa kyseisen omaisuusluettelon tai palauttaa sen sen laatineelle notaarille täydentävän omaisuusluettelon tai tuomarin antamien ohjeiden mukaisen omaisuusluettelon laatimiseksi.

25 Notaari hoitaa oikeudenkäyntimenettelylain 1560 §:n ja sitä seuraavien pykälien mukaan myös tiettyjä kiinteistöjen ulosmittaukseen liittyviä tehtäviä. Kyseisten säännösten mukaan täytäntöönpanoperusteen panee ensin täytäntöön ulosottomies, joka antaa velalliselle maksukehotuksen. Velallisella on tämän jälkeen määräaika suorittaa maksu. Määräajan päätyttyä, jos velallinen ei tällä välin ole suorittanut maksua, kyseiset kiinteistöt ulosmitataan ulosottomiehen antamalla määräyksellä, minkä jälkeen määräys merkitään kiinnitysrekisteriin. Velkojan tekemästä hakemuksesta pakkokeinotuomari nimeää notaarin, jolle se antaa tehtäväksi järjestää asianomaisen omaisuuden huutokaupan tai vapaan myymisen ilman huutokauppaa, jos viimeksi mainittuun on saatu tuomioistuimen lupa, ja toteuttaa selvitystoimet. Jos kiinteistö myydään huutokaupalla, nimetty notaari laatii myynti-ilmoituksen, jossa mainitaan

myyntipäivä ja jossa on määräys maksaa velkojille. Jos myynti-ilmoitusta vastustetaan, notaari laatii asiasta pöytäkirjan, lykkää kaikkia toimia ja siirtää kysymyksen tuomarin käsiteltäväksi. Oikeudenkäyntimenettelylain 1395 ja 1396 §:ää, jotka on mainittu tämän tuomion 19 kohdassa, sovelletaan kiinteistöjen ulosmittaukseen.

26 Notaari osallistuu myös oikeudenkäyntimenettelylain 1639–1654 §:ssä säädettyjen sääntöjen mukaisesti julkista myyntiä seuraavaan selvitysmenettelyyn. Nimetty notaari laatii siten pöytäkirjan myynnin tuoton jakamisesta tai – tarvittaessa – pöytäkirjan etuoikeuksien ja kiinnitysten etusijajärjestyksestä. Jos mitään vastaväitettä ei ole esitetty, notaari vahvistaa pöytäkirjan ja antaa velkojille täytäntöönpanokelpoiset velkojainluettelot. Mahdolliset riitautukset saatetaan tuomarin käsiteltäviksi.

27 Lisäksi tietyt toimet on mitättömyyden uhalla toteutettava notaarin vahvistamalla asiakirjalla. Kyse on muun muassa lahjoituksista inter vivos, testamenteista sekä avioliittoa ja rekisteröityä parisuhdetta koskevista sopimuksista.

28 Notaari toimii myös yhtiö- ja yhdistysoikeuden alalla. Esimerkiksi tiettyjen yhtiöiden purkamista koskevat päätökset, jotka kyseisten yhtiöiden yhtiökokous on tehnyt, on yhtiölain (code des sociétés) 181 §:n 4 momentin mukaan laadittava virallisella asiakirjalla. Sama koskee voittoa tavoittelemattomia yhdistyksiä koskevan lain (loi sur les associations sans but lucratif) 27 ja 46 §:n mukaan voittoa tavoittelemattomia kansainvälisiä yhdistyksiä ja säätiöitä siltä osin kuin kyse on kyseisten yhdistysten ja säätiöiden perustamisasiakirjoista. Yhdistykset ja säätiöt saavat yhtiöiden tapaan oikeushenkilöllisyyden sen jälkeen, kun perustamisasiakirja on toimitettu tribunal de commercen kirjaamoon (yhtiölain 2 §:n 4 momentti ja 68 § sekä 3 §, 26 h §:n 1 momentti, 29 §:n 1 momentti ja 31 §:n 1 momentti). Notaari tarkastaa lisäksi yhtiölain

882–884 §:n mukaan yhtiöiden sulautumisen tai jakautumisen taikka kotipaikan siirtämisen laillisuuden.

Oikeudenkäyntiä edeltänyt menettely

29 Komissiolle tehtiin kantelu, joka koskee Belgiassa notaarin ammattiin pääsylle asetettua kansalaisuusedellytystä. Kantelua tutkittuaan komissio kehotti 8.11.2000 päivätyllä virallisella huomautuksella Belgian kuningaskuntaa esittämään sille kahden kuukauden määräajassa huomautuksensa yhtäältä mainitun kansalaisuusedellytyksen yhteensoveltuvuudesta EY 45 artiklan ensimmäisen kohdan kanssa ja toisaalta siitä, ettei direktiiviä 89/48 ole pantu täytäntöön notaarin ammatin osalta.

30 Belgian kuningaskunta vastasi tähän viralliseen huomautukseen 1.2.2001 päivätyllä kirjeellä.

31 Komissio lähetti 15.7.2002 Belgian kuningaskunnalle täydentävän virallisen huomautuksen, jossa tätä moitittiin siitä, ettei se ollut noudattanut EY 43 artiklan ja EY 45 artiklan ensimmäisen kohdan eikä direktiivin 89/48 mukaisia velvoitteitaan.

32 Mainittu jäsenvaltio vastasi täydentävään viralliseen huomautukseen 10.10.2002 päivätyllä kirjeellä.

33 Koska komissio ei ollut vakuuttunut Belgian kuningaskunnan esittämistä perusteluista, se lähetti 18.10.2006 tälle perustellun lausunnon, jossa se totesi, ettei kyseinen

jäsenvaltio ollut noudattanut EY 43 artiklan ja EY 45 artiklan ensimmäisen kohdan eikä direktiivin 89/48 mukaisia velvoitteitaan. Komissio kehotti mainittua jäsenvaltiota toteuttamaan perustellun lausunnon noudattamisen edellyttämät toimenpiteet kahden kuukauden kuluessa lausunnon vastaanottamisesta.

34 Belgian kuningaskunta esitti 13.12.2006 päivätyllä kirjeellä perustelut, joiden nojalla se katsoi, ettei komission näkemys ollut perusteltu.

35 Komissio päätti tässä tilanteessa nostaa nyt käsiteltävän kanteen.

Kanne

Ensimmäinen kanneperuste

Asianosaisten ja väliintulijoiden lausumat

36 Komissio vaatii ensimmäisellä kanneperusteellaan unionin tuomioistuinta toteamaan, ettei Belgian kuningaskunta ole noudattanut EY 43 artiklan ja EY 45 artiklan ensimmäisen kohdan mukaisia velvoitteitaan, koska se on varannut notaarin ammattiin pääsyn yksinomaan omille kansalaisilleen.

37 Komissio huomauttaa alustavasti, että on olemassa jäsenvaltioita, joissa notaarin ammattiin pääsylle ei ole asetettu minkäänlaista kansalaisuusedellytystä, ja että jotkin muut jäsenvaltiot, kuten Espanjan kuningaskunta, Italian tasavalta ja Portugalin tasavalta, ovat poistaneet kyseisen edellytyksen.

38 Ensinnäkin komissio toteaa, että EY 43 artikla on yksi unionin oikeuden perustavanlaatuisista määräyksistä ja sillä pyritään turvaamaan kansallinen kohtelu jokaiselle jäsenvaltion kansalaiselle, joka sijoittautuu – vaikka vain toissijaisesti – toiseen jäsenvaltioon harjoittaakseen siellä itsenäistä ammattia, ja kielletään kaikki kansalaisuuteen perustuva syrjintä.

39 Komission sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan mukaan EY 45 artiklan ensimmäistä kohtaa on tulkittava itsenäisesti ja yhdenmukaisesti (asia 147/86, komissio v. Kreikka, tuomio 15.3.1988, Kok., s. 1637, Kok. Ep. IX, s. 445, 8 kohta). Koska kyseisessä artiklassa määrätään poikkeuksesta sijoittautumisvapauteen julkisen vallan käyttöön liittyvän toiminnan osalta, sitä on lisäksi tulkittava suppeasti (asia 2/74, Reyners, tuomio 21.6.1974, Kok., s. 631, Kok. Ep. II, s. 311, 43 kohta).

40 EY 45 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätty poikkeus olisi siis rajoitettava koskemaan toimintoja, joihin sellaisenaan kuuluu välitön ja nimenomainen osallistuminen julkisen vallan käyttöön (em. asia Reyners, tuomion 44 ja 45 kohta). Komission mukaan julkisen vallan käsite edellyttää sellaisen erityisen päätöksentekovallan käyttöä, joka poikkeaa yleisesti sovellettavasta lainsäädännöstä ja joka ilmenee kykynä toimia muiden oikeussubjektien tahdosta riippumatta tai jopa kyseisen tahdon vastaisesti. Julkinen valta ilmenee unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan erityisesti oikeutena käyttää voimakeinoja (asia C-114/97, komissio v. Espanja, tuomio 29.10.1998, Kok., s. I-6717, 37 kohta).

41 Komission ja Yhdistyneen kuningaskunnan mielestä toiminnot, jotka liittyvät julkisen vallan käyttöön, on erotettava yleisen edun nimissä harjoitetuista toiminnoista. Eri ammateille myönnetään näet erityisiä valtuuksia yleisen edun nimissä ilman, että ne liittyisivät julkisen vallan käyttöön.

42 EY 45 artiklan ensimmäisen kohdan soveltamisalan piiriin eivät kuulu myöskään toiminnot, jotka muodostuvat viranomaisen toiminnan avustamisesta tai yhteistyöstä viranomaisen toiminnan kanssa (ks. vastaavasti asia C-42/92, Thijssen, tuomio 13.7.1993, Kok., s. I-4047, 22 kohta).

43 Komissio ja Yhdistynyt kuningaskunta huomauttavat lisäksi, että EY 45 artiklan ensimmäinen kohta koskee lähtökohtaisesti tiettyjä toimintoja eikä koko ammattia, paitsi jos asianomaiset toiminnot ovat sellaisia, ettei niitä voida erottaa kyseisen ammatin yhteydessä harjoitetuista toiminnoista kokonaisuudessaan.

44 Toiseksi komissio tarkastelee notaarin harjoittamia eri toimintoja Belgian oikeusjärjestyksessä.

45 Komissio väittää ensinnäkin asiakirjojen ja sopimusten varmentamisesta, että notaari vain todistaa osapuolten tahdon heitä ensin neuvottuaan ja liittää kyseiseen tahtoon oikeusvaikutuksia. Tätä toimintaa harjoittaessaan notaarilla ei ole päätöksentekovaltaa osapuoliin nähden. Varmentaminen merkitsee siis ainoastaan osapuolten ennalta tekemän sopimuksen vahvistamista. Sillä, että tietyt asiakirjat on pakko varmentaa, ei ole merkitystä, koska useat menettelyt ovat sitovia ilman, että ne ilmaisisivat kuitenkaan julkisen vallan käyttöä.

46 Sama koskee notaarin vahvistamiin asiakirjoihin liittyvän näyttöjärjestelmän erityispiirteitä, koska vastaava todistusvoima annetaan myös sellaisille valan vannoneiden metsänvartijoiden laatimien pöytäkirjojen kaltaisille muille asiakirjoille, jotka eivät kuulu julkisen vallan käytön piiriin. Merkitystä ei ole myöskään sillä, että notaari sitoutuu vastuuseen notaarin vahvistamia asiakirjoja laadittaessa. Näin tekee näet suurin osa asianajajien, arkkitehtien tai lääkärien kaltaisista itsenäisistä ammatinharjoittajista.

47 Komissio toteaa virallisten asiakirjojen täytäntöönpanokelpoisuudesta, että täytäntöönpanolausekkeen liittäminen edeltää varsinaista täytäntöönpanoa olematta kuitenkaan osa sitä. Tämä täytäntöönpanokelpoisuus ei siis anna notaareille mitään oikeutta käyttää voimakeinoja. Lisäksi kaikki mahdolliset riitautukset saatetaan tuomarin eikä notaarin käsiteltäviksi.

48 Komissio toteaa toiseksi notaarin tehtävistä kiinteistöjen ulosmittauksessa, että notaari vain panee täytäntöön pakkokeinotuomarin tekemät päätökset. Näin on myös silloin, kun kiinteistö myydään julkisella huutokaupalla ulosmittausmenettelyn ulkopuolella.

49 Notaarin tehtävä laadittaessa perunkirjoitusta, ositusta tai jakoluetteloa rajoittuu kolmanneksi ainoastaan mainitun asiakirjan laatimiseen tuomarin valvonnassa. Notaarin tehtävä oikeuden päätöksellä tehtävässä jakoselvityksessä perustuu samalla tavalla tuomarin päätöksiin.

50 Komissio huomauttaa neljänneksi notaarin tehtävistä tiettyjen lahjoitusten, avioliittoa tai rekisteröityä parisuhdetta koskevien sopimusten ja testamenttien kaltaisten toimien yhteydessä, että notaari vain vahvistaa osapuolten lakia noudattaen ilmaiseman tahdon.

51 Sama koskee viidenneksi komission mukaan notaarin tehtäviä yhtiö- ja yhdistysoikeuden alalla.

52 Lisäksi notaarin erityinen asema Belgian oikeudessa, sekä se, että notaarin nimittää kuningas, ja se, että valtion yksiköt valvovat notaarin toimintaa, eivät ole välittömästi merkityksellisiä seikkoja arvioitaessa kyseisen toiminnan luonnetta.

53 Kolmanneksi komissio on Yhdistyneen kuningaskunnan tavoin sitä mieltä, että unionin oikeuden säännöillä, joissa viitataan notaarin toimintaan, ei oteta kantaa siihen, sovelletaanko EY 43 artiklaa ja EY 45 artiklan ensimmäistä kohtaa kyseiseen toimintaan.

54 Tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista 8.6.2000 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2000/31/EY (”Direktiivi sähköisestä kaupankäynnistä”) (EYVL L 178, s. 1) 1 artiklan 5 kohdan d alakohdassa sekä direktiivin 2005/36 johdanto-osan 41 perustelukappaleessa notaarin toimet jätetään näet niiden soveltamisalan ulkopuolelle vain siltä osin kuin niihin sisältyy suora ja nimenomainen yhteys julkisen vallan käyttämiseen. Kyseessä olisi siis yksinkertainen varaus, joka ei millään lailla vaikuta EY 45 artiklan ensimmäisen kohdan tulkintaan. Komissio huomauttaa palveluista sisämarkkinoilla 12.12.2006 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/123/EY (EUVL L 376, s. 36) 2 artiklan 2 kohdan l alakohdasta, jossa notaarin toimet jätetään kyseisen direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle, että se, että lainsäätäjä on päättänyt jättää tietyn toiminnan direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle, ei merkitse sitä, että kyseiseen toimintaan sovelletaan EY 45 artiklan ensimmäistä kohtaa.

55 Komissio toteaa tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetusta neuvoston

asetuksesta (EY) N:o 44/2001 (EYVL 2001, L 12, s. 1), tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annetusta neuvoston asetuksesta (EY) N:o 2201/2003 (EUVL L 338, s. 1) sekä riitauttamattomia vaatimuksia koskevan eurooppalaisen täytäntöönpanoperusteen käyttöönotosta 21.4.2004 annetusta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksesta (EY) N:o 805/2004 (EUVL L 143, s. 15), että kyseisissä asetuksissa vain säädetään jäsenvaltioiden velvollisuudesta tunnustaa ja saattaa täytäntöönpanokelpoisiksi toisessa jäsenvaltiossa laaditut ja siellä täytäntöönpanokelpoiset asiakirjat.

56 Euroopan parlamentin 23.3.2006 esittämä päätöslauselma oikeudellisen alan ammateista ja yleisestä edusta oikeusjärjestelmien toiminnassa (EUVL C 292 E, s. 105; jäljempänä vuoden 2006 päätöslauselma) on komission mukaan täysin poliittinen asiakirja, jonka sisältö on epäselvä, koska yhtäältä kyseisen päätöslauselman 17 kohdassa Euroopan parlamentti on todennut, että EY 45 artiklaa pitää soveltaa notaarin ammattiin, kun taas toisaalta se on päätöslauselman 2 kohdassa vahvistanut kantansa, jonka se on omaksunut notaarilaitoksen tilanteesta ja järjestämisestä yhteisön kahdessatoista jäsenvaltiossa 18.1.1994 esittämässään päätöslauselmassa (EYVL C 44, s. 36; jäljempänä vuoden 1994 päätöslauselma), jossa se ilmaisee toiveensa poistaa useiden jäsenvaltioiden lainsäädännössä säädetty kansalaisuusedellytys notaarin ammattiin pääsemiseksi.

57 Komissio ja Yhdistynyt kuningaskunta toteavat vielä, että asiassa C-405/01, Colegio de Oficiales de la Marina Mercante Española, 30.9.2003 annetussa tuomiossa (Kok., s. I-10391), johon useat jäsenvaltiot vetoavat kirjallisissa huomautuksissaan, kyse oli siitä, että kauppalaivastoon kuuluvien alusten kapteenit ja yliperämiehet huolehtivat suuresta joukosta turvallisuuden ylläpitoon ja poliisivaltuuksien käyttämiseen liittyviä tehtäviä sekä käyttävät notaarille ja väestörekisterinpitäjälle kuuluvia valtuuksia. Unionin tuomioistuimella ei siis ole ollut tilaisuutta tutkia yksityiskohtaisesti notaarien harjoittamia eri toimintoja EY 45 artiklan ensimmäisen kohdan kannalta. Pelkästään kyseisen tuomion perusteella ei näin ollen voida päätellä mitään mainitun määräyksen soveltamisesta notaareihin.

58 Belgian kuningaskunta väittää Tšekin tasavallan, Ranskan tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan ja Slovakian tasavallan tukemana ensinnäkin, että komission esittämä EY 45 artiklan ensimmäisen kohdan tulkinta on liian suppea. Näistä jäsenvaltioista ensimmäisen mukaan notaarit osallistuvat Belgian oikeusjärjestyksessä välittömästi ja nimenomaisesti julkisen vallan käyttöön yhtäältä notaarin vahvistamiin asiakirjoihin liittyvien yleisesti sovellettavasta lainsäädännöstä poikkeavien oikeusvaikutusten vuoksi ja toisaalta tuomiovallan käyttöön läheisesti liittyvien notaarin toimintojen ja notaarien tuomioistuimen ulkopuolella harjoittamien toimintojen luonteen vuoksi.

59 Belgian kuningaskunta toteaa vielä, että notaarien asema Belgian oikeusjärjestyksessä vastaa julkista valtaa käyttävien toimijoiden asemaa ja että notaareihin sovellettava nimitysmenettely ja erottamattomuusjärjestelmä vastaavat tuomareihin sovellettavaa nimitysmenettelyä ja erottamattomuusjärjestelmää.

60 Toiseksi Belgian kuningaskunta toteaa notaarien harjoittamista eri toiminnoista, että niihin kuuluu virallisten asiakirjojen laatiminen, mikä merkitsee julkisen vallan konkreettista ilmausta. Toisin kuin komissio väittää, osapuolten välinen sopimus ei riitä notaarin vahvistaman asiakirjan laatimiseen. Notaari ei näet saa laatia virallista asiakirjaa, jos lakisääteiset vaatimukset eivät täyty.

61 Notaarilla on lisäksi asiakirjaa varmennettaessa veronkantajan tehtävä, koska notaari saa maksun mahdollisista rekisteröinti- ja kiinnitysmaksuista ja kuittaa ne suoritetuiksi.

62 Notaarin laatimat viralliset asiakirjat ovat lisäksi täysin todistusvoimaisia ja täytäntöönpanokelpoisia.

63 Notaarin vahvistamissa asiakirjoissa olevilla virallisilla maininnoilla eli notaarin itsensä toteamilla tosiseikoilla, jotka hän ilmoittaa nähneensä, kuulleensa ja käsitelleensä, on Belgian oikeusjärjestyksessä lisäksi täysi todistusvoima osapuolten välillä, jollei niitä ole menestyksekkäästi riitautettu asiakirjojen väärennystä koskevassa menettelyssä. Yksityisillä asiakirjoilla ei sitä vastoin ole todistusvoimaa, jolleivät osapuolet ole niitä tunnustaneet.

64 Notaarin vahvistamat asiakirjat ovat myös täytäntöönpanokelpoisia siten, ettei ensin ole tarpeen saada tuomiota. Notaarin vahvistaman asiakirjan laatiminen synnyttää näet täytäntöönpanoperusteen, jonka nojalla ulosottomies voi suoraan ryhtyä täytäntöönpanotoimiin mainitun notaarin vahvistaman asiakirjan perusteella. Jos täytäntöönpanoa vastustetaan, velallisen on käännyttävä pakkokeinotuomarin puoleen.

65 Kolmanneksi Belgian kuningaskunta väittää, että Belgian oikeusjärjestyksessä annetaan notaareille tiettyjä oikeudenkäyttöön liittyviä tehtäviä sekä oikeudenkäynneissä että niiden ulkopuolella.

66 Notaareille annetuista eri tehtävistä oikeudenkäynteihin liittyvässä oikeudenkäytössä – näitä ovat muun muassa kiinteistöjen ulosmittaaminen, tietyt julkiset huutokaupat, perunkirjoituksen, osituksen tai jakoluettelon laatiminen, oikeuden päätöksellä tehtävä jako, selvitysmenettely ja sinettien avaaminen – Belgian kuningaskunta huomauttaa ensinnäkin, että ne liittyvät läheisesti tuomiovallan käyttöön.

67 Notaari hoitaa siten tuomioistuimen tehtäviin nähden itsenäisiä ja erillisiä tehtäviä. Tietyissä tilanteissa notaari on toimivaltainen toteuttamaan yksipuolisia toimenpiteitä siten, ettei osapuolten lupaa tarvita. Tästä on kyse silloin, kun hän myy kiinteistön ulosmittausmenettelyssä tai laatii loppuselvityksen tuomioistuimessa tehdystä jaosta. Erityisesti ulosmittausmenettelyssä notaari on yksin vastuussa menettelyn kulusta sen

jälkeen, kun toimivaltainen tuomioistuin on hänet nimennyt ja omaisuuden myynti on lopullinen, eikä siitä saa valittaa. Pakkokeinotuomarin käsiteltäväksi voidaan siis saattaa ainoastaan ulosmittauksen laillisuutta koskeva väite tai myynnin mitättömäksi toteamista koskeva vaatimus.

68 Belgian kuningaskunta toteaa toiseksi notaarille oikeudenkäyntien ulkopuolisessa oikeudenkäytössä uskotuista tehtävistä muun muassa testamenttien sekä avioliittoa ja rekisteröityjä suhteita koskevien sopimusten alalla, että kyseisten tehtävien tarkoituksena on välttää myöhemmät oikeudelliset riitautukset. Notaareille ja tuomioistuimille on uskottu kaksi oikeudenkäytön erillistä osaa siten, että notaarit toimivat oikeudenkäynnin ulkopuolisessa oikeudenkäytössä ja tuomioistuimet oikeudenkäyntiin liittyvässä oikeudenkäytössä. Notaarin toiminta ei siis ole avustavaa tai valmistelevaa toimintaa tuomioistuimen harjoittamaan toimintaan nähden.

69 Yhteisöjen tuomioistuin on edellä mainitussa asiassa Colegio de Oficiales de la Marina Mercante Española antamassaan tuomiossa lisäksi vahvistanut, että testamenttien toimeenpanoon liittyvät notaarin tehtävät merkitsevät osallistumista julkisen vallan käyttöön liittyvien tehtävien hoitamiseen.

70 Belgian kuningaskunta toteaa kolmanneksi yhtiöoikeudesta, että notaari toimii julkisvallan edustajana ja varmistaa yleisen edun mukaisesti yhteensoveltuvuuden liiketoimilain kanssa.

71 Belgian kuningaskunta ja Liettuan tasavalta väittävät neljänneksi unionin lainsäätäjän vahvistaneen, että notaarit osallistuvat julkisen vallan käyttöön. Ne viittaavat tässä yhteydessä tämän tuomion 54 kohdassa mainittuihin unionin säädöksiin, joissa joko suljetaan niiden soveltamisalan ulkopuolelle notaarin harjoittamat toiminnot sen vuoksi, että ne liittyvät julkisen vallan käyttöön, tai tunnustetaan, että viranomainen

tai muu valtion tähän tarkoitukseen valtuuttama virallinen taho laatii viralliset asiakirjat. Tämän tuomion 55 kohdassa mainituista säädöksistä ilmenee lisäksi, että notaarin vahvistamat asiakirjat rinnastetaan tuomioistuimen päätöksiin niiden täytäntöönpanokelpoisuuden osalta.

72 Kyseiset jäsenvaltiot toteavat vielä lopuksi, että parlamentti on tämän tuomion 56 kohdassa mainituissa vuoden 1994 ja vuoden 2006 päätöslauselmissaan todennut notaarin ammatin liittyvän julkisen vallan käyttöön.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

– Alustavat toteamukset

73 Komission ensimmäisen kanneperusteen mukaan Belgian kuningaskunta rajoittaa muiden jäsenvaltioiden kansalaisten mahdollisuutta sijoittautua sen alueelle notaarin ammatin harjoittamista varten varaamalla pääsyn kyseiseen ammattiin EY 43 artiklan vastaisesti omille kansalaisilleen.

74 Kanneperuste koskee siis yksinomaan kyseisessä Belgian säännöstössä notaarin ammattiin pääsylle asetettua kansalaisuusedellytystä EY 43 artiklan kannalta.

75 Näin ollen on täsmennettävä, että mainittu kanneperuste ei koske notaarikunnan asemaa ja järjestämistä Belgian oikeusjärjestyksessä eikä muita edellytyksiä kuin kansalaisuusedellytystä notaarin ammattiin pääsylle kyseisessä jäsenvaltiossa.

76 Lisäksi on huomautettava, ettei ensimmäinen kanneperuste koske myöskään palvelujen tarjoamisen vapauteen liittyvien EY:n perustamissopimuksen määräysten soveltamista, kuten komissio on suullisessa käsittelyssä todennut. Mainittu kanneperuste ei myöskään koske työntekijöiden vapaaseen liikkuvuuteen liittyvien perustamissopimuksen määräysten soveltamista.

– Asiakysymys

77 Heti alkuun on huomautettava, että EY 43 artikla on yksi unionin oikeuden perustavanlaatuisista määräyksistä (ks. vastaavasti mm. em. asia Reyners, tuomion 43 kohta).

78 Kyseisessä määräyksessä tarkoitettu sijoittautumisen käsite on hyvin laaja, ja se merkitsee unionin kansalaisen mahdollisuutta osallistua pysyvästi ja jatkuvasti muun kuin sen jäsenvaltion taloudelliseen elämään, josta hän on peräisin, sekä hyötyä tästä osallistumisesta, ja käsite edistää näin itsenäisten ammattien harjoittamisen alalla taloudellista ja sosiaalista vuorovaikutusta Euroopan unionissa (ks. mm. asia C-161/07, komissio v. Itävalta, tuomio 22.12.2008, Kok., s. I-10671, 24 kohta).

79 Jäsenvaltion kansalaisille tunnustettu vapaus sijoittautua toisen jäsenvaltion alueelle sisältää muun muassa sen, että heillä on oikeus ryhtyä harjoittamaan ja harjoittaa itsenäistä ammattia niillä edellytyksillä, jotka sijoittautumisvaltion lainsäädännön

mukaan koskevat sen kansalaisia (ks. mm. asia 270/83, komissio v. Ranska, tuomio 28.1.1986, Kok., s. 273, Kok. Ep. VIII, s. 407, 13 kohta ja vastaavasti em. asia komissio v. Itävalta, tuomion 27 kohta). Toisin sanoen EY 43 artiklassa kielletään jäsenvaltioita säätämästä lainsäädännössään niille henkilöille, jotka käyttävät hyväkseen oikeutta sijoittautua jäsenvaltion alueelle, erilaisia edellytyksiä heidän toimintansa harjoittamiselle kuin on määritelty jäsenvaltion omille kansalaisille (em. asia komissio v. Itävalta, tuomion 28 kohta).

80 EY 43 artiklan tarkoituksena on siis varmistaa se, että kaikkia jäsenvaltion kansalaisia, jotka sijoittautuvat toisen jäsenvaltion alueelle harjoittaakseen siellä itsenäistä ammattia, kohdellaan samalla tavoin kuin kyseisen toisen jäsenvaltion kansalaisia, ja siinä kielletään sijoittautumisvapauteen kohdistuvana rajoituksena kaikki kansalaisuuteen perustuva syrjintä, joka seuraa jäsenvaltion lainsäädännöstä (em. asia komissio v. Ranska, tuomion 14 kohta).

81 Nyt käsiteltävässä asiassa riidanalaisella kansallisella lainsäädännöllä on kuitenkin varattu notaarin ammattiin pääsy Belgian kansalaisille, ja siinä on näin otettu käyttöön EY 43 artiklassa lähtökohtaisesti kielletty kansalaisuuteen perustuva erilainen kohtelu.

82 Belgian kuningaskunnan mukaan notaarin toiminnot eivät kuitenkaan kuulu EY 43 artiklan soveltamisalaan, koska notaarit osallistuvat EY 45 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitetulla tavalla julkisen vallan käyttöön. Ensin on siis tutkittava jälkimmäisessä määräyksessä tarkoitetun julkisen vallan käytön käsitteen ulottuvuutta ja sitten selvitettävä, kuuluvatko notaarille Belgian oikeusjärjestyksessä uskotut tehtävät kyseisen käsitteen alaan.

83 EY 45 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitetusta ”julkisen vallan käytön” käsitteestä on huomautettava, että käsitteen arvioinnissa on vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan otettava huomioon se, että tässä määräyksessä sijoittautumisvapauden periaatteesta sallituille poikkeuksille asetetaan unionin oikeudessa rajat, jottei jäsenvaltioiden yksipuolisilla toimenpiteillä mitätöidä perustamissopimuksen tehokasta

vaikutusta sijoittautumisvapauden osalta (ks. vastaavasti em. asia Reyners, tuomion 50 kohta; em. asia komissio v. Kreikka, tuomion 8 kohta ja asia C-438/08, komissio v. Portugali, tuomio 22.10.2009, Kok., s. I-10219, 35 kohta).

84 Vakiintuneessa oikeuskäytännössä on myös todettu, että EY 45 artiklan ensimmäinen kohta on poikkeus sijoittautumisvapautta koskevasta perussäännöstä. Sitä on poikkeuksena tulkittava niin, että sen ulottuvuus rajoittuu siihen, mikä on ehdottoman välttämätöntä niiden etujen turvaamiseksi, joita jäsenvaltiot voivat kyseisen määräyksen nojalla suojella (em. asia komissio v. Kreikka, tuomion 7 kohta; em. asia komissio v. Espanja, tuomion 34 kohta; asia C-451/03, Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti, tuomio 30.3.2006, Kok., s. I-2941, 45 kohta; asia C-393/05, komissio v. Itävalta, tuomio 29.11.2007, Kok., s. I-10195, 35 kohta; asia C-404/05, komissio v. Saksa, tuomio 29.11.2007, Kok., s. I-10239, 37 ja 46 kohta sekä em. asia komissio v. Portugali, tuomion 34 kohta).

85 Unionin tuomioistuin on lisäksi toistuvasti todennut, että EY 45 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätty poikkeus on rajoitettava koskemaan vain sellaisia toimintoja, joissa on sellaisenaan kyse välittömästä ja nimenomaisesta osallistumisesta julkisen vallan käyttöön (em. asia Reyners, tuomion 45 kohta; em. asia Thijssen, tuomion 8 kohta; em. asia komissio v. Espanja, tuomion 35 kohta; em. asia Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti, tuomion 46 kohta; em. asia komissio v. Saksa, tuomion 38 kohta ja em. asia komissio v. Portugali, tuomion 36 kohta).

86 Unionin tuomioistuimella on tässä yhteydessä ollut jo tilaisuus katsoa, että EY 45 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätyn poikkeuksen soveltamisalaan eivät kuulu tietyt julkisen vallan käyttöön nähden avustavat tai valmistavat toiminnot (ks. vastaavasti em. asia Thijssen, tuomion 22 kohta; em. asia komissio v. Espanja, tuomion 38 kohta; em. asia Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti, tuomion 47 kohta; em. asia komissio v. Saksa, tuomion 38 kohta ja em. asia komissio v. Portugali, tuomion 36 kohta) tai tietyt sellaiset toiminnot, joissa siitä huolimatta, että niiden harjoittamiseen liittyy yhteydenpito – myös säännöllinen ja kiinteä – hallinto- tai tuomioistuinviranomaisiin, jopa näiden toiminnassa avustaminen, pakollisestikin, ei kuitenkaan puututa mainittujen viranomaisten harkintavaltaan eikä päätöksiin (ks. vastaavasti em. asia Reyners, tuomion 51 ja 53 kohta), tai edelleen tietyt toiminnot, jotka eivät sisällä päätösvallan (ks. vastaavasti em. asia Thijssen, tuomion 21 ja 22 kohta; em. asia

komissio v. Itävalta, tuomio 29.11.2007, 36 ja 42 kohta; em. asia komissio v. Saksa, tuomion 38 ja 44 kohta ja em. asia komissio v. Portugali, tuomion 36 ja 41 kohta), voimakeinojen (ks. vastaavasti mm. em. asia komissio v. Espanja, tuomion 37 kohta) tai pakkokeinojen (ks. vastaavasti asia C-47/02, Anker ym., tuomio 30.9.2003, Kok., s. I-10447, 61 kohta ja em. asia komissio v. Portugali, tuomion 44 kohta) käyttöä.

87 Edellä esitettyjen seikkojen perusteella on selvitettävä, liittyvätkö notaareille Belgian oikeusjärjestyksessä uskotut toiminnot välittömästi ja nimenomaisesti julkisen vallan käyttöön.

88 Tässä on otettava huomioon kyseisen ammatin harjoittajien harjoittamien toimintojen luonne (ks. vastaavasti em. asia Thijssen, tuomion 9 kohta).

89 Belgian kuningaskunta ja komissio ovat samaa mieltä siitä, että notaarien pääasiallinen toiminta Belgian oikeusjärjestyksessä muodostuu virallisten asiakirjojen laatimisesta vaadittavine muodollisuuksineen. Notaarin on tätä varten tarkastettava muun muassa, että kaikki toimen täytäntöönpanolle asetetut lakisääteiset vaatimukset ovat täyttyneet. Virallinen asiakirja on lisäksi todistusvoimainen ja täytäntöönpanokelpoinen.

90 Tässä yhteydessä on korostettava, että varmentaminen kohdistuu Belgian lainsäädännön mukaan asiakirjoihin tai sopimuksiin, joihin osapuolet ovat vapaasti sitoutuneet. Osapuolet päättävät näet itse laissa asetetuissa rajoissa oikeuksiensa ja velvoitteidensa ulottuvuudesta sekä valitsevat vapaasti ne määräykset, joihin he haluavat sitoutua esittäessään asiakirjan tai sopimuksen notaarille varmentamista varten. Notaarin toimet edellyttävät siten ensin osapuolten suostumusta tai tahtojen yhtymistä.

91 Notaari ei myöskään voi yksipuolisesti muuttaa sopimusta, joka hänet pyydetään varmentamaan, jollei hän ole saanut siihen ensin osapuolten suostumusta.

92 Notaarien tehtäväksi uskottu asiakirjojen varmentaminen ei siis sellaisenaan liity välittömästi ja nimenomaisesti EY 45 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitetulla tavalla julkisen vallan käyttöön.

93 Tätä päätelmää ei voida kyseenalaistaa sillä, että tietyt asiakirjat tai sopimukset on mitättömyyden uhalla pakko varmentaa. On näet tavallista, että eri asiakirjojen pätevyyttä koskevat kansallisissa oikeusjärjestyksissä säädettyjen yksityiskohtaisten sääntöjen mukaisesti muotovaatimukset tai pakolliset hyväksymismenettelyt. Pelkästään tämä seikka ei siis riitä tukemaan Belgian kuningaskunnan puolustamaa näkemystä.

94 Notaarien velvollisuus tarkastaa ennen asiakirjan tai sopimuksen varmentamista se, että kaikki laissa kyseisen asiakirjan tai sopimuksen laatimiselle asetetut vaatimukset ovat täyttyneet, ja – jos näin ei ole – kieltäytyä tästä varmentamisesta, ei myöskään ole omiaan kyseenalaistamaan edellä esitettyä päätelmää.

95 Kuten Belgian kuningaskunta korostaa, notaari tekee tosin tämän tarkastuksen pyrkien yleisen edun mukaiseen tavoitteeseen, joka on yksityisten oikeussubjektien välillä laadittujen asiakirjojen laillisuuden ja oikeusvarmuuden takaaminen. Pelkästään kyseiseen tavoitteeseen pyrkiminen ei kuitenkaan voi oikeuttaa sitä, että tähän tarkoitukseen tarvittavat valtuudet varataan yksin niille notaareille, joilla on asianomaisen jäsenvaltion kansalaisuus.

96 Toimiminen yleiseen etuun liittyvän tavoitteen mukaisesti ei sinällään voi riittää siihen, että tietyn toiminnan voitaisiin katsoa liittyvän välittömästi ja nimenomaisesti julkisen vallan käyttöön. On näet selvää, että erilaisten säänneltyjen ammattien yhteydessä harjoitetut toiminnot merkitsevät usein kansallisissa oikeusjärjestyksissä näitä ammatteja harjoittaville henkilöille velvollisuutta pyrkiä tällaiseen tavoitteeseen, vaikka kyseiset toiminnot eivät kuuluisikaan muutoin julkisen vallan käytön piiriin.

97 Se, että notaarin toiminnoilla pyritään yleisen edun mukaisiin tavoitteisiin, jotka liittyvät muun muassa yksityisten oikeussubjektien välillä laadittujen asiakirjojen laillisuuden ja oikeusvarmuuden takaamiseen, on kuitenkin yleiseen etuun liittyvä pakottava syy, jolla voidaan perustella sellaiset EY 43 artiklan mahdolliset rajoitukset, jotka perustuvat notaarin toiminnalle ominaisiin erityispiirteisiin, joita ovat esimerkiksi notaareille rekrytointimenettelyissä tarjottava perehdytys, heidän määränsä ja heidän alueellisen toimivaltansa rajoittaminen tai heidän palkkausta, riippumattomuutta, esteellisyyttä ja erottamattomuutta koskeva järjestelmänsä, kunhan kyseiset rajoitukset mahdollistavat mainittujen tavoitteiden saavuttamisen ja ovat sitä varten tarpeellisia.

98 Samoin on totta, että notaarin on kieltäydyttävä varmentamasta asiakirjaa tai sopimusta, joka ei täytä laissa asetettuja vaatimuksia, ja näin on osapuolten tahdosta riippumatta. Tällaisen kieltäytymisen jälkeen osapuolet ovat kuitenkin edelleen vapaita korjaamaan todetun lainvastaisuuden, muuttamaan kyseisen asiakirjan tai sopimuksen määräyksiä tai luopumaan kyseisestä asiakirjasta tai sopimuksesta.

99 Kun tarkastellaan notaarin vahvistaman asiakirjan todistusvoimaa ja täytäntöönpanokelpoisuutta, ei voida kiistää, että ne antavat mainituille asiakirjoille merkittäviä oikeusvaikutuksia. Pelkästään sen perusteella, että tiettyyn toimintaan sisältyy sellaisten asiakirjojen laatimista, joilla katsotaan olevan tällaisia vaikutuksia, ei kuitenkaan voida katsoa, että kyseinen toiminta liittyisi välittömästi ja nimenomaisesti EY 45 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitetulla tavalla julkisen vallan käyttöön.

100 Kun tarkastellaan erityisesti notaarin vahvistaman asiakirjan todistusvoimaa, on näet täsmennettävä, että todistusvoima perustuu kyseisessä oikeusjärjestyksessä lailla vahvistettuun näyttöjärjestelmään. Siviililain 1319 §, jossa määritetään virallisen asiakirjan todistusvoima, kuuluu kyseisen lain VI lukuun, jonka otsikko on ”Velvoitteita ja maksua koskeva näyttö”. Lailla tietylle asiakirjalle annetulla todistusvoimalla ei siis ole suoraa vaikutusta siihen, liittyykö kyseisen asiakirjan laatimisesta muodostuva toiminto sellaisenaan välittömästi ja nimenomaisesti julkisen vallan käyttöön, kuten oikeuskäytännössä edellytetään (ks. vastaavasti em. asia Thijssen, tuomion 8 kohta ja em. asia komissio v. Espanja, tuomion 35 kohta).

101 Kuten Belgian kuningaskunta on myöntänyt, yksityisellä asiakirjalla, jonka se, jota vastaan siihen vedotaan, on tunnustanut tai jota on lain mukaan pidettävä tunnustettuna, on siviililain 1322 §:n mukaan sen tekijöiden sekä heidän perillistensä ja oikeudenomistajiensa keskuudessa sama todistusvoima kuin virallisella asiakirjalla.

102 Virallisen asiakirjan täytäntöönpanokelpoisuudesta on huomautettava, että sen perusteella asiakirjan sisältämä velvoite voidaan panna täytäntöön ilman, että tuomioistuimen olisi ensin puututtava asiaan, kuten Belgian kuningaskunta toteaa.

103 Virallisen asiakirjan täytäntöönpanokelpoisuus ei kuitenkaan ole osoitus notaarille annetusta sellaisesta toimivallasta, joka liittyisi välittömästi ja nimenomaisesti julkisen vallan käyttöön. Vaikka virallinen asiakirja on täytäntöönpanokelpoinen sen perusteella, että notaari liittää siihen täytäntöönpanolausekkeen, täytäntöönpanokelpoisuus perustuu kuitenkin osapuolten tahtoon laatia asiakirja tai sopimus sen jälkeen, kun notaari on tarkastanut niiden yhteensoveltuvuuden lain kanssa, ja heidän haluunsa tehdä kyseisestä asiakirjasta tai sopimuksesta täytäntöönpanokelpoinen.

104 On myös varmistettava, liittyvätkö muut notaarin tehtäväksi Belgian oikeusjärjestyksessä annetut toiminnot, joihin Belgian kuningaskunta viittaa, välittömästi ja nimenomaisesti julkisen vallan käyttöön.

105 Ensinnäkin notaarille kiinteistöjen ulosmittauksen yhteydessä uskotuista tehtävistä on huomautettava, että notaarin tehtävänä on pääasiallisesti järjestää huutokauppa tai vapaa myynti ilman huutokauppaa, jos viimeksi mainittuun on saatu tuomioistuimen lupa, tuomioistuimen vahvistamin edellytyksin. Notaarin on myös järjestettävä kiinteistöön tutustuminen sekä laadittava myynti-ilmoitus, jossa mainitaan myyntipäivä ja jossa on määräys maksaa velkojille.

106 On siis todettava yhtäältä, että notaarilla ei ole toimivaltaa tehdä ulosmittausta itse. Toisaalta juuri pakkokeinotuomari nimeää notaarin, jolle se antaa tehtäväksi järjestää huutokaupan tai vapaan myymisen ilman huutokauppaa ja toteuttaa selvitystoimet. Juuri kyseisen tuomarin on valvottava, että täytäntöönpanokeinoja koskevia säännöksiä noudatetaan. Pakkokeinotuomari voi myös viran puolesta, kuten oikeudenkäyntimenettelylain 1396 §:stä ilmenee, vaatia lausunnon menettelyn tilasta julkista tehtävää hoitavilta henkilöiltä tai tuomioistuimen yhteydessä tehtäväänsä hoitavilta henkilöiltä, jotka laativat asiakirjat tai jotka ovat saaneet tätä koskevan toimeksiannon. Pakkokeinotuomarin tehtävänä on antaa ratkaisu riitautuksista, kun taas notaarin on laadittava näistä riitautuksista pöytäkirja, lykättävä kaikkia toimia ja siirrettävä kysymys tuomarin käsiteltäväksi.

107 Notaari siis hoitaa sille kiinteistöjen ulosmittausten yhteydessä uskottuja tehtäviä pakkokeinotuomarin, jonka käsiteltäväksi notaarin on siirrettävä mahdolliset riitautukset ja joka lisäksi ratkaisee asian viime kädessä, valvonnassa. Näiden tehtävien ei siten voida katsoa sellaisinaan liittyvän välittömästi ja nimenomaisesti julkisen vallan käyttöön (ks. vastaavasti em. asia Thijssen, tuomion 21 kohta; em. asia komissio v. Itävalta, tuomio 29.11.2007, 41 ja 42 kohta; em. asia komissio v. Saksa, tuomion 43 ja 44 kohta ja em. asia komissio v. Portugali, tuomion 37 ja 41 kohta).

108 Sama päätelmä on toiseksi tehtävä notaareille oikeudenkäyntimenettelylain 1186–1190 §:n perusteella annetuista tehtävistä tiettyjen kiinteistömyyntien yhteydessä. Kyseisistä säännöksistä näet ilmenee, että päätös hyväksyä tällaiset myynnit tai olla hyväksymättä niitä kuuluu tuomarille.

109 Perunkirjoituksiin, osituksiin tai jakoluetteloihin sekä sinetillä sulkemiseen ja sinetin avaamiseen liittyvistä notaarin toiminnoista on kolmanneksi korostettava, että kyseiset toiminnot edellyttävät rauhantuomarin lupaa. Ongelmien ilmaantuessa notaari siirtää kysymyksen oikeudenkäyntimenettelylain 1184 §:n mukaisesti mainitun tuomarin käsiteltäväksi.

110 Notaarin toiminnoista oikeuden päätöksellä tehtyjen jakojen yhteydessä on neljänneksi huomautettava yhtäältä, että tuomioistuimen on määrättävä jaosta ja lähetettävä osapuolet tarvittaessa määrittämiensä yksityiskohtaisten sääntöjen mukaan notaarin luokse, jonka tehtävänä on muun muassa laatia omaisuusluettelo, muodostaa koko omaisuusmassa ja vahvistaa jako-osuudet. Toisaalta tuomioistuimen tehtävänä on ratkaista kaikki mahdollisesti ilmenevät oikeusriidat, vahvistaa notaarin laatima omaisuusluettelo ja palauttaa kyseinen luettelo notaarille takaisin täydentävän omaisuusluettelon tai tuomioistuimen antamien ohjeiden mukaisen omaisuusluettelon laatimiseksi. Näissä toiminnoissa notaari ei siis käytä julkista valtaa.

111 Tämä on viidenneksi myös tilanne huutokauppaa seuraavassa selvitysmenettelyssä. Siinä notaarin tehtävänä on laatia pöytäkirja myynnin tuoton jaosta ja – tarvittaessa – pöytäkirja etuoikeuksien ja kiinnitysten etusijajärjestyksestä. Mahdolliset riitautukset on saatettava tuomarin käsiteltäviksi.

112 Lisäksi on täsmennettävä tämän tuomion 105–111 kohdassa mainittujen notaarin toimintojen osalta, että ammatillisissa suorituksissa, joihin kuuluu tuomioistuimien toiminnassa avustaminen, jopa pakollinen, kyse ei kuitenkaan ole osallistumisesta julkisen vallan käyttöön (em. asia Reyners, tuomion 51 kohta), kuten tämän tuomion 86 kohdassa on todettu.

113 Lahjoitusten inter vivos, testamenttien taikka avioliittoa tai rekisteröityä suhdetta koskevien sopimusten kaltaisista toimista, jotka on mitättömyyden uhalla tehtävä notaarin vahvistamalla asiakirjalla, on kuudenneksi todettava, että niiden osalta viitataan tämän tuomion 90–103 kohdassa esitettyihin seikkoihin.

114 Samat seikat pätevät seitsemänneksi yhtiöiden, yhdistysten ja säätiöiden perustamisasiakirjoihin, jotka on mitättömyyden uhalla laadittava virallisella asiakirjalla. Lisäksi on vielä todettava, että edellä mainitut oikeushenkilöt (personnes morales) saavat oikeushenkilöllisyytensä (personnalité juridique) vasta sen jälkeen, kun perustamisasiakirja on toimitettu Tribunal de commercen kirjaamoon.

115 Verojen ja maksujen kantamista koskevista tehtävistä, jotka notaarilla on silloin, kun hän saa maksun rekisteröinti- tai kiinnitysmaksuista, on kahdeksanneksi todettava, ettei niiden voida sinällään katsoa liittyvän välittömästi ja nimenomaisesti julkisen vallan käyttöön. Tästä on täsmennettävä, että notaari kantaa kyseiset maksut velalliselta, että maksujen kantamista seuraa vastaavien summien luovuttaminen valtion toimivaltaiselle yksikölle ja että kyseinen maksujen kantaminen ei eroa siten perustavanlaatuisesti arvonlisäveron kantamisesta.

116 Notaarien erityisestä asemasta Belgian oikeusjärjestyksessä on riittävää huomauttaa, että se, kuuluvatko kyseiset toiminnot EY 45 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätyn poikkeuksen soveltamisalaan, on tarkastettava juuri kyseisten toimintojen luonteen perusteella sellaisinaan eikä kyseisen aseman kannalta sinänsä, kuten tämän tuomion 85 ja 88 kohdasta ilmenee.

117 Tähän on esitettävä kuitenkin kaksi täsmennystä. Ensinnäkin on selvää, että lukuun ottamatta niitä tapauksia, joissa notaari nimitetään tuomioistuinteitse, kukin osapuoli voi notaarilain 9 §:n perusteella valita notaarin vapaasti. Vaikka on totta, että

notaarien palkkiot on vahvistettu lailla, tarjottujen palvelujen laatu voi vaihdella notaarin mukaan muun muassa asianomaisten henkilöiden ammatillisen soveltuvuuden perusteella. Tästä seuraa, kuten julkisasiamies toteaa ratkaisuehdotuksensa 18 kohdassa, että notaarit harjoittavat ammattiaan alueellisen toimivaltansa rajoissa kilpailuolosuhteissa, mikä ei ole ominaista julkisen vallan käytölle.

118 Toiseksi on huomautettava, että notaarit ovat, kuten komissio väittää, asiakkaisiinsa nähden suoraan henkilökohtaisessa vastuussa toiminnassaan tekemistään virheistä aiheutuvista vahingoista, eikä Belgian kuningaskunta ole sitä tässä yhteydessä kiistänyt.

119 Myöskään väite, jonka Belgian kuningaskunta esittää tiettyjen unionin säädösten perusteella, ei ole vakuuttava. Tämän tuomion 54 kohdassa mainituista säädöksistä on täsmennettävä, ettei se, että lainsäätäjä on halunnut jättää notaarin toiminnot tietyn säädöksen soveltamisalan ulkopuolelle, merkitse sitä, että kyseiset notaarin toiminnot kuuluisivat välttämättä EY 45 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätyn poikkeuksen soveltamisalaan. Kun tarkastellaan erityisesti direktiiviä 2005/36, sen johdanto-osan 41 perustelukappaleen sanamuodosta, jonka mukaan direktiivi ”ei rajoita –– [EY] 45 artiklan soveltamista etenkään notaarien osalta”, itsestään on todettava ilmenevän, että unionin lainsäätäjä ei nimenomaisesti ole ottanut kantaa EY 45 artiklan ensimmäisen kohdan sovellettavuuteen notaarin ammattiin.

120 Myöskään tämän tuomion 55 kohdassa tarkoitettuihin asetuksiin perustuvat väitteet eivät ole merkityksellisiä. Kyseiset asetukset koskevat näet jäsenvaltiossa laadittujen ja siellä täytäntöönpanokelpoisten virallisten asiakirjojen tunnustamista ja täytäntöönpanoa, eikä niillä ole siis vaikutusta EY 45 artiklan ensimmäisen kohdan tulkintaan. Oikeuskäytännöstä, jota voidaan analogisesti soveltaa asetukseen N:o 44/2001, ilmenee lisäksi, että jotta asiakirjaa voidaan pitää kyseisessä asetuksessa tarkoitettuna

virallisena asiakirjana, viranomaisen tai muun valtion valtuuttaman virallisen tahon on myötävaikutettava sen laatimiseen (ks. vastaavasti asia C-260/97, Unibank, tuomio 17.6.1999, Kok., s. I-3715, 15 ja 21 kohta).

121 Tämän tuomion 56 kohdassa mainituista vuosien 1994 ja 2006 päätöslauselmista on huomautettava, ettei niillä ole oikeusvaikutuksia, koska tällaiset päätöslauselmat eivät ole luonteeltaan sitovia toimia. Vaikka niissä todetaankin, että notaarin ammatti kuuluu EY 45 artiklan soveltamisalaan, parlamentti on nimenomaisesti ilmaissut ensimmäisessä näistä päätöslauselmista toiveensa siitä, että toimenpiteisiin ryhdytään notaarin ammattiin pääsylle asetetun kansalaisuusedellytyksen poistamiseksi, ja kyseinen kanta on vahvistettu implisiittisesti uudelleen vuoden 2006 päätöslauselmassa.

122 Belgian kuningaskunnan edellä mainitussa asiassa Colegio de Oficiales de la Marina Mercante Española annetun tuomion perusteella esittämästä väitteestä on täsmennettävä, että kyseisen tuomion taustalla olleessa asiassa oli kyse EY 39 artiklan 4 kohdan eikä EY 45 artiklan ensimmäisen kohdan tulkinnasta. Lisäksi kyseisen tuomion 42 kohdasta ilmenee, että katsoessaan kapteeneille ja yliperämiehille annettujen tehtävien merkitsevän osallistumista julkisen vallan käyttöön yhteisöjen tuomioistuin tarkoitti kapteenien ja yliperämiesten hoitamia tehtäviä kokonaisuudessaan. Yhteisöjen tuomioistuin ei siis tutkinut pelkkiä kapteeneille ja yliperämiehille annettuja notaariasioihin liittyviä tehtäviä – joita ovat testamenttien vastaanottaminen, säilyttäminen ja luovuttaminen – erillään heidän pakkokeinojen käyttämisvaltuuksien taikka rangaistusvaltuuksien kaltaisista muista valtuuksistaan.

123 Tämän perusteella on pääteltävä, että notaarin toiminnot, sellaisina kuin ne on tällä hetkellä määritelty Belgian oikeusjärjestyksessä, eivät liity EY 45 artiklan ensimmäisessä kohdassa tarkoitetulla tavalla julkisen vallan käyttöön.

124 Näin ollen on todettava, että Belgian lainsäädännössä asetettu kansalaisuusedellytys notaarin ammattiin pääsylle merkitsee EY 43 artiklassa kiellettyä kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää.

125 Kaiken edellä esitetyn perusteella on todettava, että ensimmäinen kanneperuste on perusteltu.

Toinen kanneperuste

Asianosaisten ja väliintulijoiden lausumat

126 Komissio moittii Belgian kuningaskuntaa siitä, ettei se ole pannut direktiiviä 89/48 täytäntöön notaarin ammatin osalta. Komission mukaan kyseistä ammattia ei voida sulkea mainitun direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle, koska notaari ei välittömästi ja nimenomaisesti osallistu julkisen vallan käyttöön.

127 Komissio huomauttaa, että direktiivin 89/48 mukaan jäsenvaltioilla on mahdollisuus säätää kelpoisuuskokeesta tai sopeutumisajasta, joilla voidaan varmistaa notaareilta vaadittu korkeatasoinen pätevyys. Kyseisen direktiivin soveltaminen ei myöskään johda siihen, että notaareita ei voitaisi rekrytoida kilpailulla, vaan yksinomaan siihen, että muiden jäsenvaltioiden kansalaisilla on mahdollisuus osallistua mainittuun kilpailuun. Tällaisella soveltamisella ei myöskään ole vaikutusta notaarien nimittämismenettelyyn.

128 Yhdistynyt kuningaskunta katsoo lisäksi, että direktiivin 2005/36 johdanto-osan 41 perustelukappaleen viittauksella notaarin ammattiin ei jätetä kyseistä ammattia kokonaan direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle.

129 Belgian kuningaskunta huomauttaa tekemättä muodollista oikeudenkäyntiväitettä, että toinen kanneperuste ei koske direktiivin 2005/36 vaan direktiivin 89/48 väitettyä täytäntöön panematta jättämistä. Direktiivi 89/48 on kuitenkin kumottu direktiivillä 2005/36 20.10.2007 alkaen.

130 Belgian kuningaskunta sekä Liettuan tasavalta, Unkarin tasavalta ja Slovakian tasavalta huomauttavat asiakysymyksestä, että direktiivin 2005/36 johdanto-osan 41 perustelukappaleessa todetaan nimenomaan, että direktiivin soveltaminen ”ei rajoita [EY] 39 artiklan 4 kohdan eikä [EY] 45 artiklan soveltamista etenkään notaarien osalta”. Tämä varaus vahvistaa sen, että notaarin ammatti kuuluu EY 45 artiklan ensimmäisen kohdan soveltamisalaan, joten direktiiviä 2005/36 ei sovelleta kyseiseen ammattiin. Liettuan tasavalta huomauttaa lisäksi, että direktiivin 89/48 johdanto-osan 12 perustelukappaleessa on samankaltainen, joskaan ei yhtä nimenomainen, varaus.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

– Tutkittavaksi ottaminen

131 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan EY 226 artiklaan perustuvan kanteen yhteydessä jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä on arvioitava sellaisen unionin lainsäädännön perusteella, joka oli voimassa komission kyseiselle jäsenvaltiolle

perustellun lausunnon noudattamista varten asettaman määräajan päättyessä (ks. mm. asia C-365/97, komissio v. Italia, tuomio 9.11.1999, Kok., s. I-7773, 32 kohta; asia C-275/04, komissio v. Belgia, tuomio 5.10.2006, Kok., s. I-9883, 34 kohta ja asia C-270/07, komissio v. Saksa, tuomio 19.3.2009, Kok., s. I-1983, 49 kohta).

132 Nyt käsiteltävässä asiassa mainittu määräaika päättyi 18.12.2006. Kyseisenä ajankohtana direktiivi 89/48 oli kuitenkin edelleen voimassa, koska se kumottiin direktiivillä 2005/36 vasta 20.10.2007 alkaen. Kanne, joka perustuu siihen, ettei direktiiviä 89/48 ole pantu täytäntöön, ei siis ole vailla kohdetta (ks. analogisesti asia C-327/08, komissio v. Ranska, tuomio 11.6.2009, 23 kohta).

133 Belgian kuningaskunnan esittämä väite on siis hylättävä.

– Asiakysymys

134 Komissio moittii Belgian kuningaskuntaa siitä, ettei se ole pannut direktiiviä 89/48 täytäntöön notaarin ammatin osalta. Näin ollen on tutkittava, onko kyseistä direktiiviä tarkoitus soveltaa tähän ammattiin.

135 Tässä on otettava huomioon lainsäädännöllinen asiayhteys, johon direktiivi 89/48 kuuluu.

136 Näin ollen on huomautettava, että lainsäätäjä on direktiivin 89/48 johdanto-osan 12 perustelukappaleessa nimenomaisesti todennut, että korkeammasta koulutuksesta annettujen tutkintotodistusten tunnustamista koskeva yleinen järjestelmä ”ei estä [EY 45] artiklan – – soveltamista”. Näin esitetty varaus ilmaisee lainsäätäjän halua jättää EY 45 artiklan ensimmäisen kohdan soveltamisalaan kuuluvat toiminnot mainitun direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle.

137 Unionin tuomioistuimella ei kuitenkaan ollut vielä direktiiviä 89/48 annettaessa ollut tilaisuutta ottaa kantaa siihen, kuuluvatko notaarin toiminnot EY 45 artiklan ensimmäisen kohdan soveltamisalaan.

138 Parlamentti on lisäksi direktiivin 89/48 antamista seuranneiden vuosien kuluessa vahvistanut tämän tuomion 56 ja 121 kohdassa mainituissa vuosien 1994 ja 2006 päätöslauselmissaan yhtäältä, että EY 45 artiklan ensimmäistä kohtaa on sovellettava kokonaisuudessaan notaarin ammattiin sellaisenaan, mutta toisaalta se on esittänyt toiveensa siitä, että kansalaisuusedellytys kyseiseen ammattiin pääsemiseksi poistettaisiin.

139 Unionin lainsäätäjä on lisäksi antaessaan direktiivin 89/48 korvannutta direktiiviä 2005/36 ottanut asiakseen täsmentää sen johdanto-osan 41 perustelukappaleessa, että direktiivin soveltaminen ei rajoita EY 45 artiklan soveltamista ”etenkään notaarien osalta”. Kuten tämän tuomion 119 kohdassa on todettu, unionin lainsäätäjä ei ottanut kantaa EY 45 artiklan ensimmäisen kohdan ja näin ollen direktiivin 2005/36 sovellettavuuteen notaarin toimintoihin esittäessään kyseisen varauksen.

140 Tästä ovat osoituksena muun muassa viimeksi mainitun direktiivin valmisteluasiakirjat. Parlamentti näet ehdotti ensimmäisessä käsittelyssä 11.2.2004 vahvistamassaan lainsäädäntöpäätöslauselmassa ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ammattipätevyyden tunnustamisesta (EUVL 2004, C 97 E, s. 230), että

direktiivin 2005/36 tekstissä todettaisiin nimenomaisesti, ettei direktiiviä sovelleta notaareihin. Vaikka tätä ehdotusta ei hyväksyttykään muutetussa ehdotuksessa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ammattipätevyyden tunnustamisesta (KOM(2004) 317 lopullinen) eikä neuvoston 21.12.2004 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 251 artiklassa tarkoitettua menettelyä noudattaen vahvistamassa yhteisessä kannassa (EY) N:o 10/2005 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin antamiseksi ammattipätevyyden tunnustamisesta (EUVL 2005, C 58 E, s. 1), näin ei tehty sillä perusteella, että direktiiviä oli tarkoitus soveltaa notaarin ammattiin, vaan muun muassa sillä perusteella, että ”sijoittautumisvapauden ja palvelujen vapaan tarjoamisen vapautta koskevasta periaatteesta poikkeamisesta niiden toimintojen kohdalla, joissa käytetään suoraa ja nimenomaista viranomaisvaltaa, [määrätään] EY 45 artikla[n ensimmäisessä kohda]ssa”.

141 Kun tässä yhteydessä otetaan huomioon lainsäädäntöprosessiin liittyneet erityiset olosuhteet ja niistä seurannut epävarmuus, kuten edellä esitetystä lainsäädännöllisestä asiayhteydestä ilmenee, ei ole mahdollista todeta, että perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättyessä jäsenvaltioilla olisi ollut riittävän selvä velvoite panna direktiivi 89/48 täytäntöön notaarin ammatin osalta.

142 Toinen kanneperuste on siis hylättävä.

143 Kun otetaan huomioon kaikki edellä esitetty, on todettava, että Belgian kuningaskunta ei ole noudattanut EY 43 artiklan mukaisia velvoitteitaan, koska se on asettanut kansalaisuusedellytyksen notaarin ammattiin pääsylle, ja kanne on hylättävä muilta osin.

Oikeudenkäyntikulut

144 Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 3 kohdassa määrätään, että jos asiassa osa vaatimuksista ratkaistaan toisen asianosaisen ja osa toisen asianosaisen hyväksi, unionin tuomioistuin voi määrätä oikeudenkäyntikulut jaettaviksi asianosaisten kesken tai määrätä, että kukin vastaa omista kuluistaan. Koska komission kanne on hyväksytty vain osittain, kumpikin asianosainen on velvoitettava vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan.

145 Työjärjestyksen 69 artiklan 4 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan jäsenvaltiot, jotka ovat asiassa väliintulijoina, vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan. Tšekin tasavalta, Ranskan tasavalta, Latvian tasavalta, Liettuan tasavalta, Unkarin tasavalta, Slovakian tasavalta ja Yhdistynyt kuningaskunta vastaavat siis omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Belgian kuningaskunta ei ole noudattanut EY 43 artiklan mukaisia velvoitteitaan, koska se on asettanut kansalaisuusedellytyksen notaarin ammattiin pääsylle.

2) Kanne hylätään muilta osin.

3) Euroopan komissio, Belgian kuningaskunta, Tšekin tasavalta, Ranskan tasavalta, Latvian tasavalta, Liettuan tasavalta, Unkarin tasavalta, Slovakian tasavalta sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Allekirjoitukset